

«s a mondhatatlant mért reméli szám»

A kötet /Kulcsolt Kígyók/ utolsó darabja A levél útja címet viseli. A levél, az üzenet, vagyis a mű magáé, ahogy az előző oldalon már sejtjük: "vedd e levelet / s a könyvbe zárt fényt. Minden a tied."/473/ A János evangéliumból vett mottó a hatsoros utolsó sorában újra visszatér: "szemedbe / gyűlik fénye, az ELVÉGEZTETETTBEL!" Ez a bibliai tetelésztai, elvégeztetett - János szerint Jézus utolsó mondata a kereszten - a befejezés aktusára utal, de egyben a mű szakrális, illetve revelációs jellegére, s arra továbbá, hogy a kötet van, a kis példányszám, a visszhangtalanság ellenére is. A szerző "megnyugodott, tudva hogy egyetlen csak elgondolt, nemhogy kimondott vagy leírt szó sem veszhét el."/507./

Ékes Ákos két verseskötetéről beszélek, melyek egyike sem szokványos válogatás. A bő hétszáz oldalnyi, címmel, máshol esetleg mottóval ellátott vestömög valójában egyetlen vers, egy Mű. A költő maga is fontosnak tartja a formailag különálló, tagolt darabok összetartozására felhívni az olvasó figyelmét: "A könyv összefüggő, egységes egész. Ne versekre aprózva olvassuk, hanem egyvégtében." Láncszerű egységben festeni le az egységes egész világát. Különösen áll ez az ontológiájában, metafizikus motivációiban súlyosabb Kulcsolt Kígyókra, melynek tárgyaként a szerző "az általános relativitás bonyolult és sokszínű látásmódját"-t, "a tudattalan kavargását"-t, az "értelem-természet /számbolygó/ megfelelései"-t, vagy "egyszerűbben és rövidebben": a "minden"-t jelöli meg.

Jóllehet a kötetek önmagukban is teljesek, egységesek, az ékesi világkép megcsonkításának veszélye nélkül egymástól elválasztva nem tárgyalhatók. Tartalomigényben, mely jelen esetben metafizikát, természetfilozófiát, kozmogóniát és kozmológiát takar, a Kulcsolt Kígyók a súlyosabb;

⁺Ékes Ákos: Kulcsolt Kígyók. Bp. 1983. A világ közepe. Bp. 1984.

ám hogy e teozófikus objektivitás megteremtődhesse, annak előfeltétele a látásmód megváltoztatása volt, s ezt Ékes A világ közepével tette meg. A költővel "az olvasó egy képesalbumot forgat végig, miközben egy lélekről hámazza le héját." Ékes ugyanis két kérdésre keresi a választ: mi a viszonya a szerzőnek a tárgyához - jelen esetben kamasz-önmagához, aki mégiscsak alteregója /s nem csupán a rimbaud-i 'az én, az mindig valaki más' érvényessége folytán/. Másik, nem kevésbé fontos kérdésével a szerzőben megtestesülő mai és kamasz-én identitásának és a külvilágnak a viszonyára kérdez. A válasz mindkét esetben a Shvetaketu igazsága, a "világ vagy te" igazsága, ahol a költő a tárgyban oldódik fel: "Arcot cserélt a lélek, hát fogózz / belé, belém, hogy tűz járja véred, / mely bennem lobog s mégis téged éget!" /255./ "Ez itt a világ közepe. / Annak is a közepibe te. / Nyitott szem vagy, tükrökre tárt, / mindenséget magába zárt." /203./ "Csak azt láthatod, ami benned! / Ami kint, magadban keressed, / s ami benned, azt odakint! / Te vagy, aki kint rádtekint!" /87./

Ennek a látásmódnak - vagy Ékes szóhasználatában: dimenzióváltásnak - szervezőerejét az objektív teljesség igénye adja. Egyszerre látni, ugyanabban a pillanatban, kívülről és belülről.

A világ közepe versei 1976 és 1978 között keletkeztek. A Kulcsolt Kígyók 1979-ben, három hét alatt, de harminchárom év tépelődései állnak mögötte: "Harminchárom évig tartott, míg új és új nekirugaszkodással a megfejtés végre kiadta titkát." /489./ A megvilágosodás folyamatába, közel egy emberöltő vívódásaiba és meglett igazságaiba nyerhet betekintést az olvasó. A szerző maga nevezi kötetét a "beavatás könyvének" /506./, a maga és a mások beavatásának. Ez a beavatás-jelleg magyarázza Ékes költészetének felfedő voltát, azaz revelációs természetét, s azt, hogy Ékes versben tanít logikát, teológiát, kémiát, fizikát, biológiát, kozmológiát. "Horgonyt alább ne, csillagokba vess!" - foglalmazza meg előző kötetében, most itt - úgy látszik - mindez valósággá válik.

A találóan választott köteteim, a kulcsolt kígyó, tartalmát illetően a kínai hagyomány yang-yin-jének, a két őserőnek, pozitívnek és negatívnak, férfinek és nőnek, égnak és földnek, mozgásnak és nyugalomnak, igennek és nemnek, tehát az állandóan változó /de mégis egy! / két oldalát szimbolizáló modelljének felel meg, mely kép különben a belső címlapot díszíti. Abban a jelképes értékű gesztusban, hogy e címet a borítón Ékes mind latin betűkkel, mind ókírással megadja, azt hiszem, mindaz benne foglaltatik, amiről majd ötszáz oldalon beszélni fog: különböző, egymásnak ellentmondó kultúr- és gondolatkörök összekapcsolhatóságáról, sőt: összekapcsolandóságáról, mert a világról érvényes és hiteles tudást csak a teljességet soha szem elől nem tévesztő látásmód adhat.

Ez a világlátás egyként támaszkodik az einsteini relativitáselmélet és a plancki-heisenbergi kvantumfizika eredményeire, de talán fontosabb: gondolatrendszerét felhasználó természettudomány rigorózus tényiszteletére, ugyanakkor az ősi mítoszok és szent iratok képszerűségére - s tegyük hozzá, mert Ékes is hozzátesszi -, igazságára. "a régi Tudás semmi-
ben sem mond ellent a mai Tudománynak" /490./, "a végtelene-
ből ez Egy /=archaikus hagyomány/ és a Végtelen /=modern ter-
mészettudomány/ felől közelítve a két tudás egybetorkol, s
egymás hitelét erősíti meg és teszi teljessé." /491./

Ékes a kötet végén /appendixként? / adja a hivatkozások mutatóját, ahová mindazokat a szerzőket, műveket és kéziratokat /például Hamvas Béla Scientia Sacráját/ fölveszi, akik-
től és amelyekből idéz. Az emberi kultúra legfontosabb köny-
vei és szövegei ezek, Alexandriai Kelemtől Hermész Trisz-
megisztooszon át Wittgensteinig. Hogy ilyen óriási tudásanyag,
ismerettömeg hogyan formálódik Ékes keze alatt, hogyan lesz
ebből a tradícióból teljes teozófia és tanítás az Ősanyag és
a fény létrejöttétől egészen a mikro- és makrokozmoszt átható
közös tulajdonságokig, Ékes Ákos verseiben - bár talán ide a
látomásokról szó jobban illenék! - mondja el, a misztika nyel-
vén: "... valami Ősi kántáló ütemre / a nyelvem a Szavakat a

számba tette, / s a Látnia kibomlott szememből. / Kőbe vés-
ten, verbe, hogy az a Mennyből / kapott fény el ne szálljon.
Olvasótok! / E könyvbe belezártam a világot! / 26./

Ékes teozófiájának alapja a minden Egy igazsága. A fel-
használt mottók jelentős része közvetve vagy közvetlenül er-
ről az archaikus egységről beszél, a Rigvédától /"Ő az Isten,
az Egy!" / Platónon /"akkor az Egy minden is" / és Philolaoszon
át /"A világ egy." / egészen Plótinoszig és tovább. Az Egynek
két véglete van - ezt már Ékes fejti ki - aktív-passzív, po-
zitív-negatív pólusa, e pólusoknak ugyanígy kettő, a pólusok
pólusának megintcsak kettő, és így tovább a kettő hatványai
szerint: ez azonban a semmibe futna ki, megteremtődik tehát
a páratlan, a hármas. "Minden a páratlan és páros fogalmán
dől el", mondja Plátón, Ékesnél pedig: "Páros páratlan lüke-
tetése a világ." /502./ A pólusokban jelennek meg az élemtér-
ségek /meleg, hideg, nedves, száraz/, amelyek az elemek ke-
letkeznek, a tűz, a levegő, a víz, a föld. A rendszer kulcsa
a számok és bolygók meghatározott összefüggése. /E transz-
cendens matematikában, mondani sem kell, a száma nem mennyi-
ségi alapjelentésű, lévén minden egy./

Ilyen tartalmak nem könnyen tehetőek megfoghatóvá egy, a
belső lényegétől elidegenített, ún. logikai jelrendszerben.
Ékes tehát nyelvet teremtani kényszerül, egy lényegi, szak-
rális és képekben /nem pedig fogalmakban/ gondolkodó, a je-
lentés ősi dialektikáját és paradoxonjait láttatni képes,
szinte szavakon túli nyelvet, a színhertzéziák nyelvét, mely:
"... leír az archetipusok világába, a kollektív tudattalanba,
olyan hajlékony és kifejező tud lenni, hogy már-már szavakon
túli beszéd, amely a szavak mögötti lényegre, a megfoghatat-
lant is alakba önti és kimondja, mert a szavakat, egymáshoz
fűződő és egymást meghatározó átfedéseikkel, valódi és igé-
ző, megjelenítő erővel tölti meg." /485./

Az idézet "szavakon túli nyelv"-nek megteremtésével a
szóhoz ősiénai tarhat vissza a vállára. Hogy a megfoghatatlant
foghatóvá, vagy felhíttassal: a "mondhatatlant" mondhatóvá le-
het-e tenni, kétséges, és mindáig nem is veszélytelen ka-
lond. Az átfedések, az emelt paradoxonok, a dolgok rejtett,

felozón alatti összefüggései, belső, feltár/hat/atlan logikájuk ugyanis a kimondhatóság határán nem innen, hanem túl vannak. Jóllehet a kötet anyaga önmagát rendezi egy logikus linearitáson belül, de éppen ez szüli az epikussághoz gyakran társuló túlzó didaxist is. Bár Ékes törekvései az érzelmekhez, az érzetökhöz, a tudatalattihoz szólást előlegezik, sorsainak csak az egyszerű, litterális értelmű megértése is kemény észmunkával jár, mely gyakran az esztétikum rovására megy. A "valóságot" a szerző így határozza meg: "Ami valóság, mindig a Között / amin Kívül van, vagy ami Mögött!" /433./ Egy másik idézet: "A nincs bilincse lehull / s ő már kettő, mert míg egy: semmi, / az Egy csak akkor kezd Valami lenni, / ha elvált benne, ami egyé tette, / s amivé lett, a mását látja benne..." /75./ Ha a vers íve érezhetően megtörik /egyébként kevés helyen, mert Ékes ura anyagának/, akkor ez a túlzó tanítási akarás, a gondolat-bezúfodás miatt van.

Ékes egy teljes világgépbe, a teljesség világgépébe kívánta olvasóját beavatni, egy még szét-nem-eszakadt /vagy újra összeforrasztott?/ létállapotba, ész és érzelem, jó és rossz, anyag és szellem valójában nem is létező antinómiáinak feloldhatóságát bizonyítva. Ez a törekvés nem új. Az emberiség történetének utolsó két és félszer esztendőjére jellemző. Ékes Ákos a nyolcvanas évek elején adott választ a mindig nyitott kérdésekre. S nem korszerűtlent.

Szántó István

Szegeden, a JATE kiadásában megjelent az Ikonológia és műértelmezés című sorozat első két kötete Az ikonológia elmélete címmel, Pál József szerkesztésében.